

«Бомба» та інші, малює шаржі і карикатури. Восени 1918 року Осип Курилас брав участь у львівській виставці УСС. Цю виставку відвідав митрополит УГКЦ Андрей Шептицький. На початку 1919 року разом із дружиною переїхав до Станіслава (Івано-Франківська), тут йому доручено було розробляти проекти січової шапки, одностроїв, відзнак. У травні повернувся до Львова. Також Курилас є автором різного роду святкових поштівок. На початку 1920-х років Курилас вів рисунок у художній школі, створеній Олексою Новаківським при допомозі митрополита Андрея Шептицького. А 1935 року, після смерті Новаківського, очолив школу. У ті роки здебільшого малює ілюстрації для книжок і часописів. Також ілюструє багато шкільних підручників. Помер художник в 25 червня 1951 року. Похований на Личаківському кладовищі [2].

Отже, творчість художника-портретиста О. Куриласа стала важливим доробком у збереженні пам'яті про події Першої світової війни та з метою увіковічення героїчних подвигів українського стрілецтва для майбутніх поколінь.

Література

1. Михалевич Віктор. Сатирична графіка художників Пресової квартири УСС О. Куриласа та О. Сорохтея. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34901/1/V_Mykhalevych_Aktualni_pitanya_3_34.pdf (дата звернення: 12.11.2023).

2. Осип Курилас: січовий стрілець з фахом художника. URL: <https://dyvys.info/2021/02/14/osyp-kurylas-sichovyj-strilets-z-fahom-hudozhnyka/> (дата звернення: 12.11.2023).

3. Рожак-Литвиненко. Портрет митців у творчості мистецького угруповання Українських січових стрільців. *Культура України*. Сер. Мистецтвознавств: зб. наук. пр./ Харків. дер. ак. Культури, за заг. ред. В.М. Шейка. Харків: ХДАК, 2016. Вип. 53. 372 с.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Наталія Ткаченко

Культурно-історична спадщина - це ключовий елемент розвитку історичної свідомості, впливовий чинник формування української національної ідентичності та утвердження цінностей у суспільстві.

Культурна спадщина характеризується як «сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів матеріальної і духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення» [1, с 434]. Ці автентичні надбання уособлюють етнокультурну самобутність, відбивають внесок держави та її народів у розвиток світової цивілізації.

Історико-культурна спадщина, відображаючи досвід, норми, цінності різних поколінь, є відтворенням багатовікової історії розвитку суспільства. Як результат взаємовпливу різних культур протягом тривалого історичного періоду утворилося неповторне історико-культурне середовище – все те, що нас оточує та є надбанням нашого минулого. Різноманітні суспільства, події та впливи сформували місце, в

якому ми живемо, і продовжуватимуть формувати його в майбутньому. Значну частину багатокультурного надбання вже було втрачено внаслідок війн, цілеспрямованого винищення за часів імперської політики, тоталітарного режиму, під тиском ідеології і політичних репресій.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну невідомі обстріли наразі заподіяли значної шкоди культурній спадщині України, що відповідно до положень Міжнародного права є воєнним злочином. Як повідомляє Міністерство культури та інформаційної політики, станом на 25 грудня 2022 року було зруйновано 1189 об'єктів культурної інфраструктури України. За інформацією міжнародної преси, «попередній список культурних втрат ЮНЕСКО на кінець березня 2022 року нараховував 29 релігійних об'єктів, 16 історичних будівель, 4 музеї та 4 пам'ятники» [6]. Крім того, ЗМІ поширюють інформацію про те, що росія вивозить музейні експонати з окупованих територій на Півдні України. В окупованому росією Криму, за даними представника Президента України в АР Крим, наданими ЮНЕСКО [3], здійснюються чисельні несанкціоновані археологічні розкопки, знахідки від яких вивозяться до росії або продаються на чорному ринку. Безліч культурних пам'яток в Україні на сьогодні залишаються під загрозою знищення.

Такі дії держави-агресора мають на меті позбавити суверенну країну її права на чітко виражену ідентичність. Як українці, так і зарубіжні однодумці докладають зусиль для збереження нашої культурної спадщини: оцифровують пам'ятки, створюють спеціальні платформи для дослідження національних надбань.

Так за ініціативи фахівців латвійського технічного університету за допомогою технологій 3D-сканування та фотограмметрії вдалося перенести такі культурні пам'ятки в мережу, як школу та пожежну частину у Харкові, Вознесенську церкву, юнацьку бібліотеку в Чернігові, зруйнований Ірпінський міст і безліч інших пам'яток. Це, перш за все дозволить людям по всьому світові дізнатися правду про руйнацію, яку принесла росія, а також з метою розроблення реставраційних програм цих споруд.

На Львівщині компанією «Skeiron» за фінансової підтримки благодійників, зокрема, польського інституту «Polonika» оцифровано понад 35 пам'яток архітектури: церкви, монастирські комплекси та дерев'яні будівлі. Ще 10 об'єктів перебувають в роботі. Оцифровують пам'ятки для того, щоб мати змогу відтворити, якщо споруди будуть зруйновані внаслідок ракетних обстрілів росіян.

До збереження української культурної спадщини долучилися Google та Netflix. Так, завдяки спільним зусиллям Мінкульту та Google наприкінці 2022 року було запущено онлайн-платформу «Україна – поруч» (Ukraine is here) [2], метою якої є дослідження мистецтва, культури, архітектури та історії України

Волонтерський проєкт «Збережемо українську культурну спадщину онлайн» (SUCHO) [5] згуртував понад 1300 бібліотекарів, архівістів, дослідників та програмістів, щоб ідентифікувати та архівувати об'єкти, цифровий контент та дані в установах культурної спадщини України, які знаходяться під загрозою.

На збереження культурної спадщини однієї з найбільших національних меншин України спрямовано і проєкт «Збереження культурної спадщини єврейського кладовища в Глухові Сумської області як єдиного єврейського некрополя на сході України засобами цифрової гуманітаристики», що виконується Глухівським НПУ ім.О.Довженка на замовлення МОН України відповідно до паспорту бюджетної програми «Виконання міжнародних наукових та науково-технічних програм і

проектів». Науково-дослідною роботою передбачено створення веб-сайту з повною інформацією про єврейський цвинтар м. Глухова та бази даних усіх поховань цього некрополя, що уможливить не лише збереження електронних зображень надгробків для інформаційного пошуку, аналізу одержаних даних та їхньої візуалізації, а й сприятиме популяризації глухівського єврейського цвинтаря як феномену єврейської культури, яка співіснувала й розвивалась разом з українською.

Безперечно, ефективне збереження, відновлення використання культурно-історичної спадщини потребує обґрунтованої державної політики та чіткої діяльності всіх органів влади у взаємодії з інституціями громадянського суспільства. Проте, молоде покоління має усвідомити, що стан їхнього довкілля та культурної спадщини, що формує його неповторний соціокультурний образ, є важливим обов'язком кожного, а не лише влади. Охорона культурної спадщини в Україні є надзвичайно важливою, оскільки вона є не лише свідченням минулого, а й ключем до майбутнього миру та єдності. Спадщина є основою української ідентичності, яка дає населенню відчуття причетності [4].

Література

1. Акуленко В. І., Шемшученко Ю. С. Культурна спадщина. *Юридична енциклопедія*. К.: Укр. енциклопедія, 2001. Т. 3. С. 434.
2. «Україна – поруч» (Ukraine is here). URL: <https://artsandculture.google.com/project/ukraine> (дата звернення: 12.11.2023).
3. Follow-up to decisions and resolutions adopted by the Executive Board and the General Conference at their previous sessions, part I: Programme issues, E. Follow-up of the situation in the Autonomous Republic of Crimea (Ukraine). PARIS, 10 September 2021. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378910> (дата звернення: 12.11.2023).
4. In the face of war, UNESCO's action in Ukraine. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384454> (дата звернення: 12.11.2023).
5. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO). URL: <https://www.sucho.org/about> (дата звернення: 12.11.2023).
6. World heritage at risk amid Ukraine war, U.N. cultural agency says. Reuters, April 1, 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/world-heritage-risk-amid-ukraine-war-un-cultural-agency-says-2022-04-01/> (дата звернення: 12.11.2023).

ФОРУМИ «ПРОСВІТ» ГАДЯЦЬКОГО ПОВІТУ ДОБИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

В'ячеслав Артюх

Важлива роль товариства «Просвіта» в привнесенні української ідеї у свідомість широких народних мас та укріплення етнічного фундаменту української нації в часи Української революції (1917–1921 рр.) беззаперечна. Товариства «Просвіта» розпочали масово виникати на землях населених українським етносом відразу після Лютневої революції 1917 р. І на території Полтавської губернії вони